magyar országgyűlés által 1993 márciusában elfogadott biztonságpolitikai alapelvek kapnak helyet írásában, majd röviden szól a magyar fegyveres erők védelmi képességéről. A szerzőnek az a véleménye, hogy az elmúlt nyolc évben nem összpontosult kellő figyelem a tényleges védelmi képesség fenntartására, növelésére.

Szabolcs Ottó módszertani alapvetésében a biztonságpolitikai ismeretek természetes helyét az Ember és társadalom műveltségi tömbben jelöli ki, tanításukhoz pedig a történelem- és az osztályfőnöki óra pedagógiai „fegyvertárának" bevetését javasolja.

A tanulmányok mindegyike jó, szakmailag megalapozott, új ismereteket is nyújtó, nagyon hasznos munka. A könyv értékét nagyban növeli a témákhoz kapcsolódó szakirodalom, a munkafüzetbe illő kérdések és feladatok közlése. A szakirodalom jó eligazodást ad azoknak, akik tovább akarnak lépni e területen.

Elismerő szavaimmal nem akarom azt állítani, hogy minden kérdésben egyetértek a szerzőkkel. A könyv szerkesztéséhez úgy viszonyulok, mint kiindulóponthoz, s nem végszóhoz. Ezért feljogosítva érzem magam néhány gondolat megfogalmazására. Távol álljon tőlem, hogy bíráljam a könyvet, de szabadjon megkérdeznem: arányban vannak-e az egységesség terén tett engedmények az oktatás informálásának gyorsaságával? Ellensúlyozza, ellensúlyozhatja-e az időfaktor a könyv szerkesztésében figyelmen kívül hagyott konvenciókat, formai szabályokat? A kérdések nem azt akarják sugallani, hogy a recenzens tudja a rájuk adandó válaszokat. Mindössze azt állítom, hogy a munkát tovább kell folytatni. Ez csak az első lépés legyen ezen az úton.

Biztonságpolitika. Szerk.: SZABOLCS OTTÓ. Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet, ELTE BTK–MTT Tanári Tagozat Bp. 1997. 196 old.

Sz. Varga Lajos

Biztonságpolitika

Nem lehetett eldönteni, kik lepődtek meg igazán azon a tanácskozáson, amelyet Biztonságpolitikánk tegnap és ma címmel szerveztek a Magyar Honvédség Művelődési Házában. Vajon a kezdeményezők, akik nem számítottak ekkora érdeklődésre, vagy a meghívottak, a történelmet oktató pedagógusok, akik ugyancsak nem akarták elhinni, hogy köreikben ekkora a kíváncsiság a biztonságpolitika aktuális kérdései iránt?

Meglepetés ide vagy oda, a konferencia sikere mindkét oldal reményeit igazolta. Miszerint igen is helye van a magyar oktatás rendjében a biztonságpolitikának annak ellenére, hogy egyelőre egyetlen oktatási intézmény hivatalos tematikájában sem szerepel. A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem ősztől már tervezi tantárgyként indítani a témakört, és lehet, hogy az ELTE-n is hallgatható lesz. Ez ugyan kezdetnek nem rossz, de ezek mellett kérdés, hogy mi történjen a közép- és általános iskolás diákok kíváncsiságának kielégítésével?

A tanácskozás szervezői azt a hiányérzetet igyekeztek enyhíteni, amely elsősorban a pedagógusok részéről volt érzékelhető, hiszen a tájékozatlan tanár nem képes a diákság kíváncsiságát hitelesen kielégíteni, ha az előtte sem ismert biztonságpolitika kérdései merülnek fel. Nos, a konferencia valamennyi résztvevője kézhez kaphatta azt a segédkönyvet, amelyet *Biztonságpolitika* címmel éppen a pedagógusok számára állított össze egy jeles, a témában magas szinten járatos szerzői, szerkesztői grémium. A több tanulmányt magában foglaló kötetet a Honvédelmi Minisztérium Straté-

giai és Védelmi Kutatóintézete, az ELTE Bölcsészettudományi Kara és a Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata jegyzi, de kiadásában, anyagiakkal és szellemi segítségnyújtással a Honvédelmi Minisztérium Társadalmi Kapcsolatok és Kulturális Főosztálya jelentős szerepet játszott. A pedagógusi segédkönyv nem csupán a legfontosabb tényanyagokat tartalmazza, hanem kiegészül módszertani ajánlásokkal és bőséges irodalomjegyzékekkel is.

A biztonságpolitika felfogása, értelmezése és gyakorlata a rendszerváltozás, de különösen a NATO-hoz való csatlakozási folyamat kezdete óta jelentősen megváltozott. A változások sajátosságait elemezte *Gyarmati István,* a HM helyettes államtitkára, aki egyben az európai és NATO integrációs folyamatok koordinálását is végzi a minisztériumban. A pártállami évtizedek alatt a biztonságpolitika csupán egy szűk szakértői kör előtt volt nyitva, így nem csoda, ha a sajtónyilvánosság kiteljesedésével, az állami politika nyitottá válásával sok olyan kérdéssel szembesülnek az állampolgárok, amelyeket korábban nem ismerhettek, ma viszont sok esetben rájuk van bízva egy-egy, a nemzet számára fontos döntés meghozatala. Egyre inkább e döntések közé tartoznak a négyévente megtartott választások, de ilyen volt a közelmúltban a NATO-népszavazás is. A biztonságpolitikai eligazodás készsége tehát egy európai demokratikus jogállamban az állampolgári lét egyik elengedhetetlen feltétele.

A tanulmánykötet megalkotói időben felismerték, hogy mekkora elmaradásokkal küzd a magyar oktatási rendszer a biztonságpolitika területén. A legoptimálisabb tartalom kiválasztása sem volt egyszerű, hiszen a biztonságpolitika a történettudományi és a politológia közötti határmezsgyén helyezkedik el, így nem igazán sorolható egyik tudományághoz sem. Önállósodásához azonban még nem értek meg a feltételek. A kezdeményezés tehát feltétlenül hasznos nem csupán a biztonságpolitika jobb megértése, megértetése miatt, hanem a magyar oktatásügy továbbfejlesztése szempontjából is. A kötet szerkesztőbizottságában egyébként *Császár Tibor, Fischer Ferenc, Gazdag Ferenc, Koós Anna* és *Szabolcs Ottó* vállalt szerepet, a szerkesztői és a pedagógiai munkát Szabolcs Ottó végezte, a felelős kiadói tevékenységet pedig Gazdag Ferenc vállalta fel.

Gróf Ferenc

Közelebb Magyarország második világháborús szereplésének megismeréséhez (?)

Amikor a könyvkiadás nem túl könnyű helyzetéről elmélkedik szerző és olvasó egyaránt, s elkészített, de anyagi okok miatt meg nem jelent kéziratokról hallunk, akkor szinte üdítően hat a hír: a nehéz körülmények ellenére is újakkal gyarapodott a magyar lexikonok nem túl nagy száma. A legújabb hazai lexikonok egyike, az 1996 végén megjelent Magyarország a második világháborúban.

Nem kevés kurázsi és elszántság kell/kellett ma hazánkban ahhoz, hogy valaki lexikon összeállítására és megjelentetésére adja a fejét. Úgy látszik, *Sipos Péter* főszerkesztő és *Ravasz István* szerkesztő azok közé a történészek közé tartoznak, akik rendelkeztek mindezzel. Szervezői-szerkesztő munkájuk eredményeként született meg a közel 600 oldalas kiadvány, amely a legújabb ismereteket teszi közzé Magyarország második világháborús szerepléséről.